

TÜRKİYE CUMHURİYETİ EĞİTİM POLİTİKALARI

REPUBLIC OF TURKEY EDUCATION POLICY

Orhan YILDIZ¹ ve Tuğçe YILDIZ²

¹ Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, Türkiye. E-mail: yildizorhan0@gmail.com

² Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, Türkiye, E-mail: tuci_aslan@windowslive.com

Öz

Bu çalışmanın hedefi Osmanlı Devleti'nin son dönemdeki eğitim politikaları ve eğitim ile ilgili öne çıkan fikirlerden; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti eğitim politikaları ve Şuralar ışığında yapılan sistem değişikliklerini ve eğitim politikalarını incelemektir. Öğretmen sorunları ve eğitimin güncel sorunsalları tespit edilip, bu sorunlara çözüm yolları sunmaktır. Araştırma yöntemi, mevzuat ve literatür taraması üzerinden yapılan betimsel bir çalışmadır. Çalışma sonucunda, Türkiye'de eğitim politikalarının, bir devlet politikası olmaktan öte, hükümet politikası olarak belirlendiği görülmektedir. Dünyadaki gelişmeler ışığında güncellenemeyen bu politikaların, ülke ihtiyaçlarına da cevap verme noktasında yetersiz kaldığı görülmüştür. Eğitim politikalarına yön vermesi için oluşturulan Milli Eğitim Şuralarında alınan kararların, tavsiye niteliği özelliğinde kalması ve bu kararların uygulanması noktasında yaşanan sıkıntılar, sorunların devam etmesine neden olmuştur. Eğitimin uygulayıcıları olan öğretmenlerin yetiştirilmesi ile ilgili politika ve anlayışlar konusunda da genel eğitim politikasına benzer bir anlayış doğrultusunda gerçekleştirildiği yapılan çalışma sonucunda anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, politika, Türkiye, şuralar, öğretmen.

Abstract

The aim of this project/study has been examined the ideas about education and the policies at the last period of the Ottoman State Of the Turkish Republic and the system changes council. Another object is to identify teacher problems and the current problematics of education and after solutions to all of them. The research is a descriptive study which is done by methodology, legislation an literature. At the end of the study, the education policies in Turkey, are the government policy more than state policy. Those policies wich cannot be upgraded aren't sufficient to respond to the needs of the country in the light of the developments of the World. The decisions taken in the national education councils remained advisory and can not be applicated caused continuing problems, finally it has been understood that the policies related of the training of teachers are so similar the overall education policies.

Keywords: Education, policy, Turkey, council, teacher.

Giriş

Toplumların değişiminde öncü kurumların başında yer alan eğitim, gelecek nesillerin ruh ve fikir dünyalarının şekillenmesinde, kültürün aktarımında önemli bir rol üstlenmektedir. Toplum ve toplumun geleceği açısından hayati önem taşıyan eğitim, hiç şüphesiz belli politikalar çerçevesinde şekillenmektedir.

Toplumun ileriye dönük atılım hamlesidir eğitim. Bu yüzden eğitimin maliyetini hesaplamak yerine cehaletin bedelini hesaplamanın daha doğru olduğunu düşünmekteyiz. Bilginin önem kazandığı çağımızda özellikle eğitim ve eğitim sistemimiz ile ilgili tartışmalar ayrı bir anlam kazanmaktadır. Bacon'ın ifade ettiği “Bilgi güçtür” (Durakoğlu 2010:34) cümlesi ışığında bilgi ve teknolojiyi elinde bulunduran ülkeler incelendiğinde, hiç şüphesiz eğitim seviyelerinin ve eğitim kalitesinin yüksek olduğu görülmektedir.

Toplumsal bütünlüğün ve kültürel aktarımın devamı olarak görebileceğimiz eğitim, bu yönüyle toplumun geçmişi ve geleceği arasındaki devamlılığı sağlaması açısından da en önemli kurumların başında yer almaktadır (İnal ve Kaymak 2014: 3). Toplumun gelecekte beklenişinin, bugünün bireylerinin aldıkları eğitim üzerinden şekilleneceğini düşünürsek, eğitime verilen önem ve değer, geleceğimize yapılan yatırım olduğunu söylemek zor olmasa gerek.

Ülkeler ve toplumların geleceği açısından hayati öneme sahip olan eğitimin, gelişigüzel kararlar ve günübirlik uygulamalarla tesadüfün kollarına bırakılması düşünülemez. Eğitim için de, eğitime yön veren politikaların tutarlı, bilimsel, sosyolojik ve felsefi temellerinin sağlam ve uzun vadeli politikalar olması gerekmektedir.

Bu çalışmada ilk olarak eğitimin tanımı ve önemine değinilecek, ardından Cumhuriyet öncesi eğitim sistemi ve politikaları anlatılacaktır. Üçüncü bölümde ise Cumhuriyet Dönemi eğitim politikaları başlığı altında Atatürk dönemi eğitim sistemi ve politikalarından başlanarak 1990'lı yıllara kadar süren hükümet politikaları anlatılacaktır. Dördüncü bölümde ise Milli Eğitim Şuraları ve alınan kararlar aktarılacaktır. Son kısımda Eğitim sorunları ve çözüm önerileri üzerinde durulacaktır.

Eğitimin Tanımı ve Önemi

Eğitim en bilindik tanımıyla bireyde istenilen yönde davranış meydana getirme sürecidir. Bu tanımda ortaya çıkan ilk önemli nokta ”istenilen yönde” bir bireydir. Bu da şüphesiz eğitim politikalarıyla belirlenecektir. İkinci nokta ise, “süreç” kelimesidir. Demek ki eğitim kısa süreli bir iş veya eylem değil uzun soluklu ve geleceğe dönük bir olaydır. Bu açıdan eğitimin bir başka tanımına bakıldığında: “Bireyleri ve toplumları biçimlendirme, yönlendirme, değiştirme ve geliştirmede işe koşulan en etkili süreçlerin başında kuşkusuz ‘eğitim’ gelmektedir” (Uçan, 1982:1).

Eğitim Politikası

Eğitim politikası, en kısa tanımla toplumun ve devletin ihtiyaç duyduğu yönde vatandaşların okullar aracılığıyla yetiştirilmesidir. Şüphesiz her toplum, gelecekte var olmasını istediği bir birey yetiştirmek ister. Hükümetler bu yönde eğitim politikaları uygulamaları hazırlar. Bazen hükümetler, yaratmak istediği toplum düzenine göre politikalar belirler. Eğitim politikası ile ilgili Conant (1964:5) şöyle bir tanımlama yapmaktadır:“(…)eğitim politikaları her ülkeye göre değişse de hükümetlerce tüm dünyada yenilikçi eğilimler düşünülerek hazırlanılır ve ulusal niteliklidir.”

Eğitim politikalarının ulusal nitelikli olması, yenilikçi eğilimler düşünülerek hazırlanması gerekir. Bu bağlamda eğitim politikasıyla ilgili geleceğin yurttaşını hazırlamak demek yerinde bir tespit olacaktır. Türk Eğitim politikası her hükümet döneminde değiştirildiğinden henüz bir devlet politikası halini alamamıştır. Fakat 1973 yılında yayınlanan Milli Eğitim Temel Kanunu ülkede yetiştirilmek istenen yurttaş profilini ortaya koymaktadır.

Kanun incelendiğinde, devletin eğitimdeki ilk gayesinin iyi yurttaş ve başarılı vatandaş yetiştirmek olduğu göze çarpmaktadır. Şüphesiz her toplum ve devletin iyi yurttaş ve başarılı bireyler yaratmak gayesi vardır. Bu konuda Kaya (1974: 2), şöyle bir tanımlama yapmaktadır: “Her toplumda; eğitim sisteminden, o toplumun anayasasında belirlenmiş olan siyasal sistemi benimseyen, bu sisteme bağlı ve bu sistemin gelişmesinde liderlik yapacak insanlar yetiştirmesi beklenir (...) eğitimin siyasal işlevi iyi vatandaş yetiştirmektir.”

Eğitimin siyasal işlevinin iyi vatandaş yetiştirmek olduğu malumdur. Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus şudur; Eğitimin siyasal işlevi olmalı ama eğitim siyasallaşmamalıdır.

Eğitim politikaları belirlenirken dikkat edilmesi gereken diğer önemli iki nokta ise, Uluslararası anlaşmalar ve ülke ihtiyaçlarıdır. Adem (1993: 3-4), bu konuda şöyle demektedir: “Bu nedenle bir ülkede, ulusal eğitim politikası belirlenirken başlıca iki ilkenin temel alınması zorunludur. Ülkenin uluslararası kuruluşlarla yapmış olduğu anlaşmalar ve ülkenin gereksinimleri”.

Türkiye, Birleşmiş Milletlerin yayınlamış olduğu İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’ne imza atıp taraf olan ülkeler arasında yer aldığı için, anayasa’da eğitim ile ilgili kısımlarda bu beyannamenin gerektirdiği ilkeleri yerine getirmekle mükelleftir. Eğitim politikalarının kültürel, toplumsal, ekonomik ve ideolojik olmak üzere dördü bir yönü de vardır. Eğitim politikaları belirlenirken bu dördü ilke prensibinden hareket edilerek hazırlanmalarıdır (Yener vd. 2007: 120) .

Eğitim, her ne kadar toplumsal kalkınma ve başarı projeleri için vazgeçilmez bir unsur olarak görülse de, bu başarının altında yatan esas gerçek, bunu uygulayacak olan yeterli sayı ve donanımına sahip insan kitlesi yaratmaktır. Adını Osmanlı tarihine en büyük yenilikçi olarak yazdıran II. Mahmud, bu konuda şöyle demektedir: “Eğitim almaya ve sonra öğrendiklerini başkalarına öğretmeye razı olan yeterli vatandaş kitleleri olmadıkça, bütün reform projeleri çökmeye mahkûmdur” (Kaya,1974: 59).

Cumhuriyet Öncesi Eğitim Politikaları

Osmanlı devleti kendisinden önceki Türk-İslam devletlerinin eğitim anlayışı olan dini eğitimi devam ettirmiştir. Osmanlı’da eğitim veren kurumlar, Tanzimat Dönemine kadar medreselerdir. Medreseler, ilk, orta, lise ve üniversite eğitimi veren kurumlarıdır. Bu dönemdeki eğitim kurumları çoğunluğu vakıf kuruluşu olan, halk çocuklarına mahsus parasız sübyan okulları ve medreseler ile devletin üst kademelerine yüksek idareci yetiştiren Enderun Mektebi (Saray Okulu) idi. Bu kurumlar başlangıçta ihtiyacı karşılayan ve devrin bilimsel gelişmelerini takip eden kurumlar iken, zamanla bu özelliklerini kaybettiler. Gerileme ve Avrupa’nın üstünlüğünün kabul edilmesiyle birlikte askeriye ile başlayan yenileşme hareketleri eğitimle devam edecektir.19.yüzyıldan itibaren eski eğitim kurumlarının yanı sıra yeni eğitim kurumları da açılmaya başladı. Bunlar: “ Rüştîye, İdadi ve Sultani adında orta dereceli okullarla, Tıbbiye (1827), Harbiye (1834), Mülkiye (1859) ve Darülfünun (1863) gibi yüksekokullardı. Bu durum ülkede mektep medrese İkililiğini meydana getirdi. Ülkede ayrıca azınlık (Rum, Ermeni, Yahudi) ve yabancı devletler tarafından açılan misyoner okulları da faaliyetlerini sürdüren okullar arasındaydı. Farklı din, dil ve kültüre dayalı programlarla farklı zihniyette nesillerin yetişmesine yol açan bu kozmopolit eğitim sistemi cumhuriyet dönemine kadar devam etmiştir” (Sofuoğlu, 2012: 10).

Tanzimat dönemi ile hız kazanan batılılaşma hareketi eğitim kurumlarında aynı dönemde hem klasik eğitim veren medrese okullarına hem de modern tarzda eğitim veren okulların açılmasına yol açtı. Bu durum bir taraftan medrese-okul çekişmesini meydana getirirken, bir taraftan da çok başlı bir eğitim sistemi yarattı. Gülhane-i hattı hümayun’dan sonra eğitimde bir dizi yenilik planlanmış, Mustafa Reşit paşa tarafından 1 başkan 6 üye ve 1 kâtipten meydana gelen ”Meclisi Maarifi Umumi” teşkilatı kurularak, Milli eğitim bakanlığının ilk çekirdeği oluşturulmuş oldu. Bugünkü anlamıyla bir milli eğitim planlaması daha önceki devirlerde ele alınmış değildir. İlk defa maarif meclisinin kurulmasıyla bir plan hazırlanmıştır. Bu konuyla ilgili Gökçe (2007: 146) şöyle söylemektedir: “Türkiye’de milli eğitim işlerini

tam anlamıyla zaman koşullarına ve gereksinimlerine uygun olarak derleyip toplayan, düzenli bir programa bağlayan teşebbüs, 1 Eylül 1869'da 'Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nin yayınlanması olayıdır".

Mustafa Reşit Paşa'nın girişimi ve kendisinden sonra gelen Osmanlı aydınlarının eğitimle ilgili fikirlerine rağmen, Osmanlı Devleti'nde eğitim politikaları Cumhuriyet dönemine kadar bir sistem ve bütünlük üzerine oturtulamamıştır. Birbirinden ayrı ve bağımsız eğitim veren kurumların varlığı belki de bu istikrarın sağlanamamasındaki en büyük nedendir. Bu konuda Gökçe (2007: 147) şöyle demektedir:

“Bütün bu düzenlemelere rağmen, Cumhuriyet dönemine kadar okullar birbirine kapalı, dikey kuruluşlar halinde, üç ayrı kanalda yapılanmıştır. Birincisi ve en yaygın olanı Kur'an öğretimine, Arapçaya ve ezberciliğe dayalı okullar (mahalle mektepleri ve medreseler), ikincisi yenilikçi Tanzimat okulları (idadiler ve sultaniler) üçüncüsü de yabancı dilde öğretim yapan okullar(kolejler ve azınlık okulları)".

Osmanlı'da Eğitim ile İlgili Fikirler ve Düşünürler

Fuat Paşa Osmanlı Devleti'nin güçlenemeyeceğini ve gerçek bağımsızlığa kavuşamayacağını, medreselerin yararsızca tükettiği kaynaklarla geniş çapta milli bir eğitim sistemi kurulabileceğini, kendisinin buna maalesef el atmadığını görüşünü savunur. Emrullah Efendi ise Tuba ağacı nazariyesi dediği bir görüş ortaya atmıştır. Buna göre eğitimde yenileşme hareketleri ve düzenlemeye aşağıdan (ilköğretimden) değil, yukarıdan (Darülfünun'dan) başlaması gerektiği görüşünü savunur. Sati Bey ise bu görüşe tamamen karşıdır. Eğitim reformunun tabii ağaçlara benzer şekilde yapılabileceği görüşünü savunmuştur. Prens Sabahattin ise ilerlemenin asıl engelinin aşırı merkezîyetçi sosyal yapı olduğunu görüşünü savunmuştur. Prens Sabahattin'e göre, İngiliz gençleri Fransızlara oranla liselerden yarı bilgisiz çıkıyorlar, fakat hayata atılınca onlardan daha başarılı oluyor ve daha büyük bir güç meydana getiriyorlar. Nedeni, bireyci yapıda (İngiltere) eğitim bir araç, bütüncü yapıda (Fransa) ise amaçtır (Akyüz 1999:168-274).

Ziya Paşa, Ebüzziya, Tevfik Fikret, Namık Kemal, Ali Suavi gibi son dönem Osmanlı aydınları yazdıkları eserlerde veya dergilerde medrese eğitimine karşı çıkmış, modern tarzda ve ezbere dayalı olmayan yeni bir eğitim anlayışının hâkim olması konusunda hemfikir olmuşlardır. Osmanlı son dönem aydınlarının eğitimle ilgili fikirleri değerlendirildiğinde Batı tarzı bir eğitim yanlısı oldukları görülmektedir. Özellikle Galatasaray Lisesi Müdürlüğü yapmış olan Ali Suavi, medrese eğitimine karşı çıkmış, bunun için en sert yazıları yazmış ve

bildirileri dağıtmış kişidir. Ona göre halkın ve devletin içinde bulunduğu zor durumun yegâne sebebi köhnemiş düşünceye sahip medrese kurumlarıdır. Bu kurumların kapatılıp yerine tamamen modern tarzda eğitim veren okulların açılması gerekmektedir. Prens Sabahattin'in vurgulamış olduğu bireyci eğitim anlayışı her ne kadar Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet Dönemi'nden bugüne uygulanmamış olsa da, günümüzde 'yapılandırmacı eğitim' adı altında bireysel bir eğitim sistemine doğru ve Prens Sabahattin'i destekler nitelikte bir eğitim anlayışına gidilmektedir. Elbette ki Prens Sabahattin'in vurguladığı bir eğitim anlayışı, Ademi Merkeziyetçi bir anlayıştan uzak tutulamaz. O, bu bakımdan yerel ihtiyaçlara cevap verebilecek, merkezden yönetilmeyen, eğitim kurumlarının içinde bulunduğu çevre koşullarına göre uyarlanmış bir eğitim sisteminden bahsetmektedir.

Osmanlı Devleti, İlköğretimi zorunlu kılan II. Mahmut Döneminden (1824), yıkılacağı tarihe kadar (1 Kasım 1922) birçok yeni eğitim kurumu açmış, ama bu durum sorunun daha da büyümesine yol açmıştır.

Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları

I.Dünya Savaşı ve arkasından yaşanan Milli Mücadele dönemi, savaş nedeniyle birçok öğretmen ve öğrencinin cephede görev almasına yol açtı. Osmanlı Devleti'nin Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra fiilen sona ermesi ve 23 Nisan 1920 'de TBMM'nin açılması ile birlikte yeni bir döneme girilmişti. Her ne kadar ülke zor koşullar altında bulunsa da Mustafa Kemal Atatürk, eğitime ve eğitimcilere verdiği önemi her fırsatta dile getirecektir. Fakat yaşanan savaşlar ve ülkenin ekonomik durumu eğitimi derinden etkileyecektir. Bu konuda Demirtaş (2008: 156) şöyle söylemektedir:

“Her ne kadar XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren eğitimde batı tarzı reformlar yapılmaya çalışılsa da bu gayretler ikili bir eğitim sisteminin ortaya çıkması ile sonuçlanmıştır. Böylece Osmanlı Devleti yıkılana kadar gerçek manada ne doğulu bir devlet ne de batılı bir devlet olabilmiştir. Eğitimde yakalanamayan millî ve çağdaş seviye yanında, Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadele yıllarında işgallerin getirdiği ortam eğitim sistemini iyice geriletmiştir. Böylece, genel bütçenin önemli bir bölümünün savunma giderlerine harcanmasına neden olurken, yükseköğretim ve lise öğrencilerinin askere alınmasını gerekli kılmıştır”

Savaş'ın en önemli anlarında dönemin Maarif Bakanı Hamdullah Suphi Bey, Ankara'da 15 Temmuz 1921 tarihinde 'Maarif Kongresi' düzenleyecektir. Hamdullah Suphi Bey, Mustafa Kemal'e düzenleyeceği Maarif Kongresi'nden bahsederken: “Sizin katılmanızı isterdik, fakat böylesi bir durumda size ayak bağı oluruz” dediğinde Mustafa Kemal Atatürk;” Cehaleti

yenmek, düşmanı yenmekten daha az önemli değildir.” demiş ve toplantıya katılmıştır. Mustafa Kemal burada yaptığı konuşmasında: “Yeni bir insan tipi yetiştirilmesi gereği üzerinde durur. Bu milli bir eğitim almış, öncelikle milli varlığını koruması kendisine en temel değer olarak öğretilmiş bir insan tipidir’. M.Kemal Atatürk,15 Temmuz 1921’deki Maarif kongresinde öğretmenleri ’gelecekteki kurtuluşumuzun saygıdeğer öncüleri’ olarak tanımlamıştır” (Akyüz, 1999: 274).

Cumhuriyetin ilk yıllarında ülkedeki eğitim durumuna bakıldığında, halkın %10’unun okur-yazar olduğu görülmektedir.1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat (Eğitim-Öğretim birliği) kanunu ile birlikte eğitimde çok önemli reformlar gerçekleştirildi. Bunlar; Karma eğitime geçilmesi medreselerin kapatılması ve ilköğretimin kız ve erkek tüm öğrencilere parasız ve zorunlu tutulması idi. Lozan Anlaşması ile ülkedeki tüm yabancı okullar Maarif Vekâleti ’ne bağlanmıştı. Cumhuriyet’in ilk yıllarında eğitim ile ilgili yapılan inkılaplar, yenilikler ve eğitimin temel özellikleri hakkında çalışma yapan Akyüz (1999: 283-284)’e göre, Cumhuriyet dönemi eğitiminin temel özellikleri şunlardır:

Dönemin siyasal, ekonomik, hukuki, kültürel değişimleri gerçekleştirildiğinde toplumun %10’u bile okur-yazar olmadığı için, bunların kitlelere benimsetilmesi ve kökleşmelerinde eğitimin oynayabileceği rol her zamankinden fazla anlaşılmış eğitime bu nedenle önem verilmiştir. Atatürk, bizzat kendisi ‘Başöğretmen’ unvanı ile eline tebeşiri alarak, kara tahta başında halka ders vermiş, kitlelerin eğitim düzeyinin yükselmesi için büyük çaba harcamıştır. Bu hareketiyle, O,öğretmen ve eğitimcilerle çok değerli bir manevi destek sağlamıştır. Eğitimde genel olarak sayısal bakımdan önemli gelişmeler sağlanmıştır. 1924’te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat(öğretim birliği) kanunu ile tüm okullar maarif Vekâleti’ne bağlanmış ve medreseler kaldırılmıştır. Eğitim laikleştirilmiş ve demokratikleştirilmiştir. Özellikle Tarih ve dil konularında milli bir amaca yönelme başlamıştır. Ancak zaman zaman bu alanlarda aşırılıklara da gidilmiştir. Latin harfleri kabul edilmiştir. Kadın eğitimine önem verilmiştir, bu alanda büyük gelişme sağlanmış ve erkek-kız karışık;(karma) eğitim kesinlikle gerçekleştirilmiştir.

Cumhuriyet Dönemi’nin ilk yıllarında eğitim politikaları incelendiğinde; Cumhuriyet rejimini benimsemiş, ülkenin ihtiyaç duyduğu alanda vatandaş yetiştirmenin temel amaç olduğu görülmektedir.

Cumhuriyet Dönemi’nin ilk yıllarında kurulan hükümetlerin eğitim politikalarına bakıldığında yukarıda bahsi geçen amaç ve hedefler doğrultusunda emir ve kararnamelerin yayımlandığı

görülmektedir. Türklük duygusuna yoğun bir vurgu yapılmaktadır. Atatürk, öğretmenlere yaptığı konuşmalarda bu gaye ve hedeflerin eğitim sayesinde ve öğretmenlerin eliyle gerçekleştirilebileceğini vurgulayacaktır. Bu konu da yayımlanan bir genelgede şöyle denilmektedir:

“Mayıs 1927 tarihli ve Bakan Mustafa Necati imzasını taşıyan bir genelge ile, öğrencilere ülke gerçeklerine ve milli konulara ilişkin öğretim yapılmasına ağırlık verilmesi istenmektedir.(...)’Müdür ve muallimler gençlerin memleketimiz ve milli cemiyetimiz için hazırlanmaları lazım geldiğini daima hatırlatmak, öğretim ve eğitim faaliyetlerine Türkiye’yi ve Türklüğü merkez almak mecburiyetindedirler... Her fırsatta Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunu anlatmak ve Cumhuriyet’i sevdirecek her fırsattan yararlanmak bütün mektep müdür ve muallimlerinin ortak görevidir. Bu nedenle milli bayramlardan en geniş ölçüde yararlanmak lazımdır” (Akyüz,1999: 287).

Dünya’da yankılanan milliyetçi söylemlere genç Cumhuriyet kayıtsız kalamamış, kurulan yeni devletin temelleri milliyetçi bir ideolojiye oturtulacağından ilk hükümetlerin eğitim politikaları sıklıkla “Türklük” vurgusu yapılmıştır.

Atatürk’ün Eğitim ile İlgili Görüşleri

Atatürk, ülkenin en zor koşullar altında olduğu dönemlerde bile eğitim ile ilgili konferanslara katılmış, gittiği birçok ilde sadece öğretmenlere yönelik konuşmalarda bulunmuştur. Eğitimle ilgili önemli sorunlara önemli tespitlerde bulunan Atatürk, eğitimin ideal toplumu yaratmadaki gücünü ve tam bağımsızlığı sağlamadaki önemini vurgular. ‘İrfan ordusu’ olarak nitelendireceği öğretmenlere verdiği önemi de 1923’te Kütahya’da yapacağı bir konuşmayla vurgular: “Bir millet irfan ordusuna malik olmadıkça, muharebe meydanlarında ne kadar parlak zaferler ederse etsin, o zaferlerin kalıcı sonuçlar vermesi ancak irfan ordusuyla sağlanabilir. İrfan ordusunun değeri de siz öğretmenlerin değeri ile ölçülecektir (...) Muallimler! Yeni nesli, Cumhuriyet’in fedakâr muallim ve mürebbileri, sizler yetiştireceksiniz, yeni nesil sizin eseriniz olacaktır. Eserin kıymeti, sizin maharetiniz ve fedakârlığınız derecesiyle oranlı bulunacaktır” (Akyüz, 1999: 293).

Atatürk, daha önceki yönetimin kendi devamını halkın cahil bırakılmasında gördüğünü, bu nedenle en önemli enstrüman olarak da dinin kullanıldığını söyler. Buna karşılık halkın hızla cehaletten kurtarılması gerektiğini, tek rehber ve yol göstericinin de ilim ve fen olduğunu vurgular. “Bu memlekette eskiden beri bilgisizlik devam ediyor. Eski idareler, bu bilgisizliği devam ettirmeyi kendi devamları için gerekli görüyorlardı. Bu memlekette cehaleti süratle

ortadan kaldırmak lazımdır. Başka kurtuluş yolu yoktur (...) Milletimizin siyasi, içtimai hayatında, milletimizin fikri terbiyesinde de rehberimiz ilim ve fen olacaktır(...)İlim ve fen nerede ise oradan alacağız ve milletin her ferdinin kafasına koyacağız. İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur” (Akyüz, 1999: 290-294).

Mustafa Kemal Atatürk’ün eğitime yönelik konuşmaları incelendiğinde, dönemin ihtiyaçlarına ve halkın ruhuna hitap eden konuşmalar yaptığı görülmektedir. Cumhuriyet’in ilk yılları için önemli bir gaye olan yeni bir toplum ve millet yaratma ideali, Atatürk’te yapılması ve gerçekleştirilmesi en önemli olaylardan biridir. Bu konuda yaptığı tespitlerde milleti meydana getiren unsurlardan birinin eğitim olduğunu, eğitilmemiş milletin ‘millet olma’ kabiliyetini henüz kazanamadığını vurgular (Akyüz, 1999: 293).

Dönemin ünlü Amerikalı filozof ve eğitimcisi John Dewey (1859-1952), ülkemizdeki eğitim sistemini araştırmak, sorunları tespit etmek ve çözüm önerileri sunmak amacıyla bizzat Atatürk tarafından Türkiye’ye davet edilir. John Dewey ve eşi 19 Temmuz 1924’te Türkiye’ye gelir ve 10 Eylül 1924 ‘te ülkemizden ayrılır. Türkiye ziyareti esnasında bazı okulları gezen ve öğretmenlerle de görüşen Dewey, okulun hayata hazırlık değil, hayatın kendisi olması gerektiği üzerinde durmuş, öğrencilerin pasif değil girişimci olarak yetiştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Okulların merkezi değil mahalli idareler tarafından yönetilmesini, mali işlerin merkezden yürütülmesini söyleyen Dewey özellikle “ vekillere göre değişen bir eğitim sistemi olmaması konusuna önem veriyordu” (Ata, 2001: 201).

Dewey, ülkemizden ayrılmadan önce yazdığı raporda, Türkiye’nin aşırı merkezileşme çabalarının yerel ihtiyaçlara cevap veremeyeceğini vurgular. Eğitim de en önemli noktalardan birinin öğretmen meselesi olduğunu söyleyen Dewey, Öğretmenlerin yurtdışına eğitime gönderilmeleri ve iyi yetiştirilmesinin önemini vurgulamıştır. Bu görüşleri ile Dewey ve Atatürk’ün fikirleri örtüşmektedir. Köy Enstitülerinin fikir babası olarak gösterilen Dewey: “Yazdığı raporda, Türkiye’yi eğitimde ‘aşırı merkezileşme’ çabalarına karşı uyardığı, maarif vekâletini ‘çeşitliliğin’ esas alınması yönünde uyardığı dikkati çekmektedir. Ayrıca, köy enstitüleri fikri konusunda da Dewey’in esin verici olduğu ifade edilmektedir (Bilir, 2008: 146)”.

Köy Enstitüleri

İsmail Hakkı Tonguç’un hem kuramcısı hem kurucusu olduğu Köy enstitüleri hiç şüphesiz Cumhuriyet tarihi eğitim politikaları açısından en önemli atılımlarından birisidir. Bugün bile tartışıla gelen Köy Enstitüleri hem yetiştirme tarzı hem de yetiştirdiği öğrencileriyle bir

döneme damgasını vurmuştur. Köylünün hem ekonomik hem de eğitim açısından kalkınması olarak hedeflenen Köy Enstitüleri, daha sonra kimilerince siyasete alet olduğundan, kimilerince de burjuvazinin çıkarlarıyla örtüşmeyeceğinden ötürü kapatılacaktır (Webb.deu.edu.tr 20.02.2016 tarihinde erişildi).

Köy Enstitülerinin açılmasındaki diğer bir önemli neden de köy ilkokullarına öğretmen yetiştirme ihtiyacıydı. Genç Cumhuriyet'in niteliklerini bilimsel bir bilgiyle harmanlayarak köylünün kalkınması ve köy ilkokullarının öğretmen ihtiyacı karşılanmış olacaktı. Bu amaçla burada eğitim gören öğrencilere teoriden ziyade pratik eğitim verilmiş, hemen hemen her alanda eğitim görmüşlerdir. Köy enstitüleri 1952 yılında kapatılacaktır. Bunun nedeni endüstri burjuvazisinin ve tüccarların güçlenmesidir Akşit vd.(2004: 4).

Hükümet Politikalarında Eğitim

Türkiye'de hükümet politikalarında eğitim politikasını ilk kez 1927 yılında görmekteyiz. CHP kurultayında ele alınan bu konu 'eğitim siyaseti' olarak adlandırılmış ve bu konu da ; Milli, laik, tek tip okul ve bilimsizliğin giderilmesini esas alan kararlar alınmıştır (Balcı Bucak, :1993: 122-123).

Görüleceği üzere eğitim siyasetinin temel dinamikleri olarak, bilimsellik, millilik ve ekonomiyi güçlendirme çabaları ortaya konulmuş, bunun yanı sıra tek okul esası vurgulanmıştır. Fakat alınan bu kararlara rağmen İmam-Hatip okulları, Köy Enstitüleri, meslek okulları gibi birbirinden çok farklı eğitim kurumları açılmaya devam etmiştir. Bu da Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren eğitim siyasetinin tutarlı olmadığını göstermektedir. CHP iktidarı döneminde devlete memur yetiştirme zihniyetinin eğitime yansıdığı görülmektedir (Balcı Bucak, 1993: 134).

Türkiye'de eğitim, büyük ölçüde hükümetler nezdinde geliştirilen ve her hükümet döneminde değiştirilen bir politikaya sahip olduğundan bu süreci daha yakından tanıyabilmek için hükümet politikalarında eğitime bakmakta büyük yarar vardır. Maalesef hükümet politikaları incelendiğinde eğitim, sistemli bir devlet politikasına indirgenememiş, hükümet politikası olmaktan öteye geçememiştir. 1939-1993 yıllarını kapsayan hükümetler ve bu hükümetlerin eğitim politikaları aşağıda sunulmuştur.

11.Hükümet Dönemi Eğitim Politikası (25 Ocak1939-3 Nisan 1939) Başbakan: Dr. Refik Saydam, Milli Eğitim Bakanı: Hasan Ali Yücel Bu dönemde öne çıkan eğitim politikası, Cumhuriyet yönetiminin fikirlerini benimsemiş, milli argümanlarla donatılmış vatandaş yetiştirmek öne çıkmaktadır (Meb, 1993 : 16).13.Hükümet Dönemi Eğitim Politikası (9

Temmuz 1942-3 Mart 1943) Başbakan: Şükrü Saraçoğlu Milli Eğitim Bakanı: Hasan Ali Yücel, Köy Enstitülerini kurarak aslında eğitimde büyük bir reform ve yenilik gerçekleştirmiş olsa da 1935 CHP kongresinde kabul edilen tek okul kararından vazgeçtiğini de ortaya koymuştur. Cumhuriyet'in milliyetçi ideolojisinin en açık bir biçimde dile getirildiği bu dönem, eğitimde de 'Türklük' vurgusunun yoğun bir şekilde işlendiği dönemdir (Meb, 1993: 17).

15.Hükümet Dönemi Eğitim Politikası (7 Ağustos 1946- 10 Eylül 1947) Başbakan: Recep Peker Milli Eğitim Bakanı: Reşat Şemsettin Sirer. Eğitimde milli ideolojinin devamı olarak istikrarın devam ettiği görülmektedir. Devletin içinde bulunduğu ekonomik koşulların zorluğu eğitimde çok ciddi bir biçimde kendini göstermektedir. Devlet, köy okullarını köylüye yaptırmakta, bazı malzemeleri kendisi karşılamaktadır (Meb, 1993: 19-20).

17.Hükümet Dönemi Eğitim Politikaları(10 Haziran 1948-16 Ocak 1949) Başbakan: Hasan Saka Milli Eğitim Bakanı: Tahsin Banguoğlu. Demokratik bir toplum ve birey vurgusunun yapıldığı bu dönemde, eğitimin medeni ve demokratik bir toplum yaratma idealine vurgu yapılır (Meb,1993: 22).

19. Hükümet Dönemi Eğitim Politikaları (22 Mayıs 1950- 9 Mart 1951) Başbakan: Adnan Menderes, Milli Eğitim Bakanı: Avni Başman Demokrat Parti'nin iktidara geldiği bu dönemde, eğitimde demokratikleşme hareketlerinin temel alınıp, eğitim hizmetlerinin yurdun her yanına eşit bir şekilde dağıtılacağı belirtilmektedir. Eğitimde eşitlik ilkesinin ilk kez vurgulanması bakımından önemli bir gelişmedir. (Meb, 1993: 23).

20.Hükümet Dönemi Eğitim Politikaları(9 Mart 1951- 17 Mayıs 1954) Başbakan: Adnan Menderes, Milli Eğitim Bakanı: Tefik İleri 1935 CHP kurultayında tek okul kararının tekrar gündeme alındığı görülmektedir. Ayrıca köylüyü okul yaptırmakta sorumlu tutan yasanın kaldırılması da önemli bir gelişmedir. Öğretmen niteliğine önem verileceğinin belirtilmesi de diğer önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır (Meb,1993: 24).

24.Hükümet Dönemi Eğitim Politikaları (30 Mayıs 1960- 5 Ocak 1961) Başbakan: Org.Cemal Gürsel, Milli Eğitim Bakanı: Prof.Dr. Fehmi Yavuz Milli Eğitim davası, baş davalarımızdandır. Milli Eğitim teşkilat ve programlarımızı, bugünkü istikrarsız halinden kurtarmak, en acele işlerimiz arasındadır. Maarifimizin muhtaç olduğu nizam içinde belli metotlarla çalışan medeni ve milli bir müessese haline getirmeye matuf olmak üzere, gerekli inceleme ve araştırmalara başlamış, gelecek iktidarlara bu istikamette hazırlıklar bırakmak, başlıca arzularımızdandır. Milli eğitimi durgun halinden çıkarıp yapıcı ve başarılı bir vasa ulaştırmak amacımızdır.(MEB,1993:28).”

30.Hükümet Dönemi Eğitim Politikaları (27 Ekim 1965-3 Kasım 1969): Başbakan Süleyman Demirel, Milli Eğitim Bakanı: Orhan Dengiz 27 Mayıs 1960 askeri darbesiyle Demokrat Parti iktidarına son verilmiş, yönetim askerler tarafından ele geçirilmiştir. Fakat milli eğitim politikası incelendiğinde Cumhuriyet'in ilk yıllarından

itibaren sistemli bir eğitim politikasının gerçekleştirilemediği söylenmekte ve açıklıkla kabul edilmektedir. Eğitim politikasının hem medeni hem milli bir içerikle hazırlandıktan sonra devlet politikası olarak diğer iktidarlara bırakılacağı gibi iyimser bir niyet ortaya konulmuştur. (Meb, 1993: 32). 33. Hükümet Dönemi Eğitim Politikaları (26 Mart 1971-11 Aralık 1971) Başbakan: Prof. Dr. Nihat Erim Milli Eğitim Bakanı: Şinasi Orel 1924 yılında kabul edilen Tevhid-i Tedrisat (eğitim- öğretim birliği) İmam-Hatip, Köy Enstitüleri, Meslek Liseleri gibi okullarla değiştirilmişti. Bu dönemde bu uygulamalara son verileceği belirtilmiş en önemlisi Milli Eğitim Şura kararlarının uygulamaya dönüştürüleceği vurgulanarak Şuralara işlerlik kazandırılmıştır. Fakat görüleceği üzere eğitimde hâlâ devlet politikası uygulamasına geçilememiştir. (Meb,1993: 35). 35. Hükümet Dönemi eğitim politikaları (22 Mayıs 1972-15 Nisan 1973) Başbakan: Ferit Melen, Milli eğitim Bakanı: Prof. Dr. Sabahattin Özbek Eğitimde köklü değişikliklerin planlandığı bu dönemde alınan kararlardan bazıları şunlardır: “Hazırlanacak olan ‘Milli Eğitim Kanunu’ tasarısında okul öncesinden başlayıp ilk, orta ve yükseköğretim kurumları ile yurdumuzun ekonomik kalkınmasına büyük ölçüde katkıda bulunan teknik okullar bir bütünlük içinde ve çağımızın modern eğitim sistemleri açısından ele alınacak, eğitimde yeni bir yapı ve çalışma düzenine geçilecektir” (Meb, 1993: 36). 41. Hükümet Dönemi Eğitim Politikaları (21 Temmuz 1977- 5 Ocak 1978) Başbakan: Süleyman Demirel, Milli Eğitim Bakanı: Nahit Menteşe Siyasi iktidarın eğitim üzerindeki etkisini en iyi biçimde gösteren eğitim politikalarından biri bu dönemde yaşanmıştır. Siyasal iktidar eğitim politikası belirlerken iyi yurttaş yetiştirme arzusunu belirtmiş fakat bilimsel ve planlı bir eğitim modeli eksik kalmıştır. (Meb,1993: 38). 43. Hükümet Dönemi Eğitim Politikaları (12 Kasım- 1979- 12 Eylül 1980) Başbakan: Süleyman Demirel, Milli Eğitim Bakanı: Orhan Cemal Fersoy Eğitimin milli yönü esas alınmış, programlar bu politika üzerinde belirlenmiştir. “Eğitimimiz, beynelmilelci ve Marksist tesirlerden kurtarılacak, idarede, mevzuatta, ders programları ve kitaplarında, kültürel faaliyet ve neşriyatta, eğitimin milliliği temel ilke olarak korunacak ve itibar görecektir” (Meb, 1993: 42). 44. Hükümet Dönemi Eğitim Politikaları (20 Eylül 1980- 13 Aralık 1983) Başbakan: Bülent Ulusu, Milli Eğitim Bakanı: Hasan Sağlam 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından gerçekleştirilen eğitim politikası üzerinde dönemin siyasal olaylarının yoğun bir etkisi görülmektedir. Eğitim, anarşizmin kaynağı olarak görülmekte bu açıdan eğitim de Atatürk milliyetçiliği doğrultusunda hazırlanacak olan yeni bir müfredat ile birlikte anarşizme geçit veren müfredatın değiştirileceği belirtilmektedir. (Meb 1993: 45). 46. Hükümet Dönemi Eğitim Politikaları (27 Aralık 1987-9 Kasım 1989) Başbakan: Turgut Özal, Milli Eğitim Bakanı: Hasan Celal Güzel. Günümüzde Fatih Projesi ile hedeflenen amaçların temellerinin bu

dönemde atıldığını, bu yönüyle kendi dönemi için ileriye dönük bir eğitim hedefi olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca PİSA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) ülkeleri arasında İngilizce eğitiminde hala sonuncu olan bir ülke için bu hedefin gerçekleşmediğini söylemek zor olmasa gerek. (Meb 1993: 46). 49. Hükümet Dönemi Eğitim Politikaları (25 Ekim 1992-30 Haziran 1993) Başbakan: Süleyman Demirel, Milli Eğitim Bakanı: Köksal Toptan. Üniversite reformu ve yapısı üzerinde durulan bu dönemde planlanan hedefler şunlardır: “Hükümetimiz köklü bir üniversite reformunu gerçekleştirecektir. Üniversitelere bilimsel ve yönetsel özerklik tanınacak; YÖK sistemi kaldırılarak yükseköğretim kurumlarının kendi içlerinden seçtikleri organlar eliyle yönetilmesi sağlanacaktır” (Meb 1993: 48).

Yıllık kesintisiz eğitim

1973 yılında kabul edilen 8 yıllık kesintisiz eğitim, 1983 yılında deneme uygulamalarına geçmişse de, Türkiye genelinde uygulamaya geçmesi 1997-1998 yılında gerçekleşmiştir. Akyüz (1999: 301-302) bu konuda şöyle söylemektedir: “1983-1984 öğretim yılında 6 yaş uygulaması bazı okullarda başlatıldı. İlköğretimin temel eğitim adıyla böyle uzatılması, hemen her ülkede gözlenmektedir. Bizde de 5 yıllık bir ilköğretimin artık asgari bilgilere ve yeterliliğe sahip yurttaşlar yetiştirmede pek başarılı olmadığı anlaşılmış bulunmaktadır (...) 1997-1998 öğretim yılından itibaren ülke çapında 8 yıllık zorunlu eğitim uygulamasına geçildi”.

28 Şubat 1997 MGK (Milli Güvenlik Kurulu) kararları doğrultusunda gerçekleştirilen bu değişim, İmam-Hatip okullarının ve Anadolu Liselerinin ortaokul kısmının kapatılmasına neden olurken, beraberinde dini eğitimle ilgili tartışmalar getirmiştir. Siyasi tarihimize Post-Modern darbe olarak geçen bu dönemde askerinin önerisi doğrultusunda eğitimde gerçekleştirilen bu değişiklik, her ne kadar daha önceki Şura ve Hükümet kararlarında yer alsada MGK kararları doğrultusunda ve İmam-Hatip Liselerinin dini eğitimi etrafında tartışıldığından bazı sorunları beraberinde getirmiştir. Akşit vd. (2000: 1) bu konuda şöyle düşünülmektedir: “Milli Güvenlik Kurulunun 28 Şubat 1997 kararları doğrultusunda zorunlu temel eğitim süresinin kesintisiz sekiz yıl olarak düzenlenmesi, genel olarak eğitimin özel olarak da dini eğitimin üzerine olan tartışmaların yoğunlaşmasına yol açmıştır”.

Milli Eğitim Şûraları

Milli Eğitim Şûraları Türk Milli Eğitim sistemini geliştirmek ve niteliğini yükseltmek amacıyla öğretmenlerin, eğitimcilerin, bilim adamlarının, alan uzmanlarının, Bakanlık mensupları; kamu ve özel kurum, kuruluş, sendika, dernek, vakıf ve diğer Bakanlık temsilcilerinin katılımıyla düzenlenmektedir. Kararları, danışma niteliğindedir. Şûraların ilk şekli olan heyet-i ilmiyeler, Atatürk'ün emriyle kurulmuş ve heyetin aldığı kararlar da büyük oranda uygulanmıştır. Balcı Bucak (1993: 136), Heyet-i İlmiyeler konusunda şunları söyler: “Eğitime büyük önem veren Atatürk Dönemi’nde, yeni Türk Cumhuriyeti ‘nin eğitimde izleyeceği yolun esaslarını ve eğitim sisteminin ana hatlarını uygulamaya dönüştürebilmek amacıyla, bugünkü MEŞ’na benzer Heyet-i İlmiyeler toplanmıştır. I. Heyet-i İlmiye’de alınan kararların büyük bir kısmı uygulanmaya konmuştur”. 1921 ‘de Ankara’da toplanan Maarif Kongresi’nde kurulan Heyet-i İlmiyeler, eğitim hayatımıza yön vermek, sorunları tespit etmek ve çözüm üretmek amacıyla 1923’te faaliyetlerine başlamıştır.

Eğitim için bir nevi yol haritasının çizildiği Şûralar, 1933 yılında “Milli Eğitim Şûraları” olarak kanunlaştırılacaktır. 2014 yılı itibariyle 19’uncusu gerçekleştirilen MEŞ’larında alınan kararların bazısı uygulanmış, bazıları kalkınma planlarıyla ilişkilendirilmiş, bazıları ise tavsiye niteliği olmaktan öteye geçememiştir. Bu konuda Türk (1999: 94-97), Milli Eğitim Şûralarının kurulum yapısı, amacı ve tarihi hakkında şunları söyler:

“Milli Eğitim Bakanlığı’nın düzenlenmesiyle ilgili hizmetleri yürütmekle 22.06.1933 tarihinde yürürlüğe giren 2287 sayılı Kanunla Talim ve Terbiye Kurulu ve Milli Eğitim Şûrası görevlendirilmiştir. Milli Eğitim Şûraları Türk Milli Eğitim sistemini geliştirmek ve niteliğini yükseltmek amacıyla öğretmenlerin, eğitimcilerin, bilim adamlarının, alan uzmanlarının, Bakanlık mensupları; kamu ve özel kurum, kuruluş, sendika, dernek, vakıf ve diğer Bakanlık temsilcilerinin katılımıyla düzenlenmektedir. Birinci Milli Eğitim Şûrası 1939 yılında toplanmış ve toplam on altı (2014 itibari ile 19) Milli Eğitim Şûrası gerçeklemiştir. Başlangıçtan bugüne kadar gerçekleşen Şûralarda eğitim sorunlarına ilişkin çok önemli kararlar alınmıştır. Bunlardan bir kısmı zaman içerisinde uygulanmaya konmuş, bir kısmı ise finans ve yasal düzenlemeler gerektirdiğinden daha sonraki yıllara sarmak zorunda kalmıştır (...) Şûra genel kurullarında ve komisyonlarında konuşulup tartışılan bütün konular tavsiye mahiyetinde ”Şûra Kararları” olarak yayımlandığından gerek bu belgeler, gerekse yine 1939’dan beri düzenli olarak çıkan Tebliğler Dergisi, Türkiye’deki eğitim çalışmalarının genel seyrini ve geçirdiği süreçleri belgeleyen önemli birer kaynak oluşturmaktadır. Çeşitli

Şûra kararlarının arasında tutarlılık sorunları ve uygulamada gecikmeler olmuş, Şûralar ile Kalkınma Planları bağlantısının kurulmasında kopukluklar görülmüştür”.

Milli Eğitim Şûra kararlarının tavsiye niteliği taşıması uygulanmaları konusunda sıkıntı yaşanmasına yol açmıştır. Fakat kararlar incelendiğinde bazı kararların yıllar sonra tekrar alındığı göze çarpmaktadır. Şûra kararlarında göze çarpan diğer bir nokta ise, öğretmen niteliğine vurgu yapılmasına rağmen uygulamalarda niceliğin ön plana çıkmasıdır. Şûra kararlarının bazılarını inceleyerek süreç hakkında daha doğru bir bilgi ortaya koyabiliriz.

Milli Eğitimin genel sorunlarına yönelik en kapsamlı tespitlerin yapıldığı ve bu konudaki çözüm önerilerinin sunulduğu Şûrâ, 11. Milli Eğitim Şûrâsıdır. Eğitimin bugün için bile en büyük sıkıntılarında biri olan ücretli öğretmenlik sorunu, öğretmenlik mesleğinde nitelikten ziyade nicelik sorunu ele alınan konulardan bazılarıdır. Bunun yanı sıra bu Şûrâyı özel kılan durum, 14 bin öğretmenle yapılan anket sonuçlarının kararlara eklenmesidir. Bu anket sonuçlarına ilişkin eğitimin temel sorunları başlığı altında değinilmiştir.

2012 yılı itibariyle 18.'incisi (2014 yılı itibariyle 19. Şura) gerçekleştirilen Milli Eğitim Şûrâlarında alınan kararlar eğitim sistemi ve eğitim sistemimizin gelişmesi açısından önemli kararlar arz etse de; ne yazık ki uygulama konusunda yaşanan sıkıntılar bu kararlarda tekrara düşülmesine yol açmış, bir önceki Şûrâ'da alınan kararlar bir sonraki Şûrada tekrar alınmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinden itibaren eğitim sistemi ve programlarıyla ilgili çok çeşitli fikirler öne sürülmüş ve çok başlı bir eğitim politikası yürütülmüştür. Yeni kurulan cumhuriyetle birlikte tek tip vatandaş yetiştirmek amacıyla tek okul modeli benimsenmiş. Fakat daha sonraki yıllarda tek tip okul modelinden vazgeçilmiştir.

John Dewey'in öğretmen niteliğine önem verilmesi, okulların yeniden yapılandırılması, eğitim sisteminin vekillere göre değişmemesi gibi önerileri hükümet programlarında eğitim politikası bağlamında değerlendirildiğinde aradan geçen uzun yıllara rağmen öğretmen niteliğine önem verilmemesi ve hükümetlere göre değişen eğitim politikasının etkin olduğu görülmüştür.

Eğitim sorunlarının tartışıldığı ve eğitim politikalarına yön verecek şura kararlarının uygulamaya geçmesi konusunda sorunlar yaşandığı görülmüştür.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapılan bir çalışmada Hakkâri ilinin okullaşma oranında en son sırada yer alması, okur-yazar nüfusta Doğu ve G.Doğu illerinin son sıraları paylaşması, kız

çocuklarının okullaşma oranında en düşük bölgelerin yine aynı bölgeler olması (Demirtaş, 2008: 68) ve aradan geçen yıllara rağmen bu istatistiklerde yer alan bölgelerin ve konuların değişmemesi.

Şüphesiz sürekli değişen eğitim ve sınav sistemleri ve planlı bir eğitim politikamızın olmayışı eğitim ile ilgili en büyük sorunların başında gelmektedir. Tevhid-i Tedrisat ile karma ve tek tip okula geçme kararı alınmasından günümüze sürekli bir yap-boz şeklinde bu karar değiştirilmiş veya tekrar alınmıştır.

Çözüm Önerileri

-Eğitim Politikası belirlenirken, Sosyo-kültürel yapı ve ülkenin ekonomik ihtiyaçları göz önüne alınarak uzun yıllar devam edebilecek sistemler üzerinde çalışılmalı. Değişen veya değişmesi gereken sistemler öncelikle pilot uygulamalara tabi tutulmalı ve daha önce denenmiş uygulamalardan detaylı sonuçlar çıkarılarak, tekrar ve hataya düşmekten korunmalıdır.

-Aşırı merkezîyetçi yapıdan bölgesel ihtiyaçlara cevap verecek, bölgenin sosyo-kültürel yapısına uygun hizmetler sunabilecek yerel eğitim politikaları düzenlenebilir. Bürokratik yapının eğitimcilerde yenilik çalışmalarında sorun çıkarıcı değil, pratik çözüm sunabilen bir yapıya kavuşması gereklidir.

-Ders müfredatlarının içerik yönünden siyasal politikalara alet edilmemesi, bilimsel ve güncel olarak düzenlenmesi. Bireysel ihtiyaçlara cevap verebilecek eğitim-öğretim sistem ve yöntemlerin belirlenip, uygulanabilir yapıya kavuşturulması. Ders saatlerinin konu içerikleri ile örtüşmesi sağlanmalıdır. Eğitimin, toplumu değiştiren yönünden hareketle toplumsal sorunların farkında olan ve çözümde aktif yer alabilen yapıya kavuşturulması. Öğretmen niteliğine önem verilmesi gereklidir. Öğretmenlerle ilgili istihdam politikası belirlenmelidir.

Eğitim liderliği ile ilgili; okulun Sosyo-ekonomik, kültürel yapısını bilen, Öğretmen-öğrenci-veli koordinasyonunu kurabilen, yapıcı, pragmatik ve anlayışlı yöneticilerin görevlendirilmesi.

Değişen Eğitim sistemi ve Politikalarıyla ilgili Gökçe (2007: 192) şöyle söylemektedir: “Kuşkusuz Türkiye Cumhuriyeti’nin milli eğitim politikasının hedefi farklı insanlar yaratmak değildir. Fakat seçimle yönetime gelen hükümetlerin uzun vadeli düşünmemeleri ve siyasi kaygılarıyla sorunlara getirdikleri kısa vadeli çözümler, sistemin bu şekilde işlemesine yol

açmış ve statüleri birbirinden farklı okul tipleri ortaya çıkmıştır”. Siyasi kaygıların yönlendirdiği bir eğitim anlayışı Gökçe'nin de belirttiği gibi birbirinden farklı okul tipi yaratmakla kalmayıp, sistemli ve süreğen bir eğitim politikasının oluşmasına da engel olmaktadır).

Kaynaklar

- Adem, Mahmut (1993). *Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı*. Ankara: Ankara Ün.v.yay.
- Akyüz, Yahya (2012) *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem yay.
- Akyüz, Yahya (1999) *Türk Eğitim Tarihi*. (Başlangıçtan 1999'a) İstanbul: Alfa Yay.
- Ata, Bahri (2001). “1924 Türk basını ışığında Amerikalı eğitimci John Dewey'in Türkiye seyahati” G.Ü. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* cilt 21,sayı,3
- Aysal, Necdet (2005). “Anadolu'da Aydınlanma Hareketinin Doğuşu: Köy Enstitüleri”.Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü. *Atatürk Yolu Dergisi*. 35-36: 267-282.
- Balcı Bucak, Esergül (1993). *Türkiye'de Eğitim Politikaları ve Siyasi Parti Ödülleri*.Ankara: Adım Yayıncılık
- Bilir, Pervin (2008). *Yeni Beden Eğitimi Öğretim Programı ve Köy Enstitülerinde Beden Eğitimi Derslerinin Yapılandırıcı Öğretim Açısından Değerlendirilmesi*.Adana: Çukurova Ün.v.yay.
- Demirel, Özcan(2006). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Demirtaş,Bahattin (2008). “Atatürk Döneminde Eğitim Alanında Yaşanan Gelişmeler”. *Akademik bakış*,cilt-I,sayı 2. Ankara.
- Durakoğlu, Abdullah (2010). *Mari Montessori'ye göre Çocuğun Doğası ve Eğitim*. Yayımlanmış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Ün.v. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi ABD.
- Ertük, Selahattin, (1972). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Hacettepe Ün.v. Yay.
- Gökçe, Birsen (2007). *Türkiye'nin toplumsal yapısı ve Toplumsal kurumlar*. Ankara: Savaş Yayınevi.

- İnal, Kemal ve Kaymak, Murat (2014). Toplum ve Eğitim İlişkisinin Bilimi: Eğitim Sosyolojisi. *Eğitim Sosyolojisi*. Ed. M.Çağatay Özdemir. Ankara: Pegem Yayınları
- Kaya, Yahya Kemal (1974). İnsan yetiştirme düzenimiz, Politika Eğitim Kalkınma, Ankara
- MEB, (1993) T.C Hükümet Programlarında Eğitim (1920-1993). Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Özen, Yener. Gül, Abdülkadir. Gülaçtı, Fikret (2007). “Demokratik Eğitim Politikası (Eleştirel Bir yaklaşım)”. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt-Sayı: 9-2: 111-130.
- Sofuoğlu, Adnan,(2012). “Eğitim Alanındaki İnkılaplar”. Hacettepe ün. Atatürk İlke ve İnkılapları Enstitüsü. <http://www.ait.hacettepe.edu.tr/egitim/ait203204/II4.pdf>
- Türk, Ercan(1999). *Milli Eğitim Bakanlığı'nda yapısal değişmeler ve Türk eğitim sistemi*. Ankara: Nobel yay.